ATROF-MUHITNI ASRASH-BARCHAMIZNI VAZIFAMIZ

Abdurahimova Sabiha Sherzodbek qizi
Namangan viloyati Chust tumani
Unversity of Business and science
Filologiya fakulteti
Ingliz tili filologiya yo‘nalishi
2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada atrof-muhitni muhofaza qilishning inson hayoti va jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati yoritilgan. Unda havoning, suv va tuproqning ifloslanishi, chiqindilar muammosi, daraxt va o‘rmonlarni asrash, hayvonot hamda o‘simliklar dunyosini muhofaza qilish kabi dolzarb ekologik masalalar haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, ekologik madaniyatni shakllantirish, yoshlar va oilaning tabiatni asrashdagi o‘rni, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda kelajak avlod uchun sog‘lom ekologik muhit yaratish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. Maqolada har bir inson kundalik hayotida amalga oshirishi mumkin bo‘lgan ekologik jihatdan foydali odatlar ham ko‘rsatib berilgan. Asosiy maqsad — jamiyatda tabiatga mehr, ekologik mas’uliyat va atrof-muhitni asrashga bo‘lgan ongli munosabatni shakllantirishdir.*

Kalit so‘zlar: *atrof-muhit, tabiat, ekologiya, ekologik muammolar, tabiatni muhofaza qilish, havoni asrash, suv resurslari, chiqindilar, daraxt ekish, ko‘kalamzorlashtirish, ekologik madaniyat, ekologik tarbiya, tabiiy boyliklar, hayvonot dunyosi, o‘simliklar dunyosi, iqlim o‘zgarishi, yashil hududlar, ekologik mas’uliyat, kelajak avlod, tabiatga mehr.*

Kirish

Atrof-muhit insoniyat hayotining ajralmas qismidir. Inson dunyoga kelganidan boshlab tabiat ne’matlaridan foydalanib yashaydi. Biz nafas olayotgan havo, ichayotgan suv, iste’mol qilayotgan oziq-ovqatimiz, kiyim-kechak va kundalik hayotimizda foydalanadigan ko‘plab mahsulotlar tabiat bilan bevosita bog‘liq. Shuning uchun tabiatni asrash, uning boyliklaridan oqilona foydalanish va kelajak avlodga sog‘lom muhit qoldirish har bir insonning muhim burchidir.

Tabiat inson uchun shunchaki yashash muhiti emas. U insonning ruhiy va jismoniy hayotiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Yashil bog‘lar, toza havo, musaffo suv, go‘zal tog‘lar va daryolar inson kayfiyatini ko‘taradi. Aksincha, ifloslangan havo, chiqindilar bilan to‘la ko‘chalar va buzilgan tabiat inson hayotining sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Bugungi kunda dunyo miqyosida ekologik muammolar tobora dolzarb bo‘lib bormoqda. Aholi sonining ko‘payishi, sanoatning rivojlanishi, transport vositalarining ko‘payishi, tabiiy boyliklardan ortiqcha foydalanish va chiqindilar miqdorining oshishi tabiatga katta bosim qilmoqda. Shu sababli atrof-muhitni muhofaza qilish masalasi nafaqat ekologlar, balki butun jamiyat uchun muhim vazifaga aylangan.

Atrof-muhit nima?

Atrof-muhit deganda insonni o‘rab turgan tabiiy va ijtimoiy muhit tushuniladi. Tabiiy muhitga havo, suv, tuproq, o‘simliklar, hayvonlar, tog‘lar, daryolar, ko‘llar, o‘rmonlar va boshqa tabiat unsurlari kiradi.

Tabiatdagi barcha unsurlar bir-biri bilan bog‘liq. Masalan, daraxtlar havoni tozalashga yordam beradi, o‘simliklar ko‘plab hayvonlar uchun oziqa va yashash joyi bo‘lib xizmat qiladi. Suv esa odamlar, hayvonlar va o‘simliklar hayoti uchun zarur. Tuproq bo‘lmasa, qishloq xo‘jaligini rivojlantirish va oziq-ovqat yetishtirish qiyinlashadi. Shuning uchun tabiatning bir qismiga yetkazilgan zarar boshqa qismlarga ham ta’sir qilishi mumkin. Bu esa ekologik muvozanatni saqlash qanchalik muhim ekanini ko‘rsatadi.

Havoning ifloslanishi: Bugungi kundagi eng muhim ekologik muammolardan biri — havoning ifloslanishidir. Zavod va fabrikalardan chiqadigan zararli moddalar, avtomobillardan chiqadigan gazlar, turli chiqindilarning yoqilishi atmosfera havosining sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Toza havo inson hayoti uchun juda muhim. Shuning uchun havoni ifloslantiruvchi omillarni kamaytirish, ko‘kalamzorlashtirish ishlarini olib borish va daraxtlarni ko‘paytirish katta ahamiyatga ega.

Shaharlarimizda daraxtlar va yashil hududlarning ko‘payishi nafaqat atrof-muhitni chiroyli qiladi, balki ekologik muhitni yaxshilashga ham yordam beradi. Shu sababli har bir hududda ko‘chat ekish va mavjud daraxtlarni asrashga e’tibor berish kerak.

Suvni asrash

Suv — hayotning eng muhim manbalaridan biridir. Inson hayotini suvsiz tasavvur qilib bo‘lmaydi. Qishloq xo‘jaligi, sanoat, kundalik turmush va boshqa ko‘plab sohalar suvga bog‘liq.

Afsuski, ayrim joylarda suv havzalarining turli chiqindilar bilan ifloslanishi kuzatiladi. Daryo, kanal, ko‘l va boshqa suv manbalariga chiqindi tashlash tabiatga katta zarar yetkazadi. Suvni asrash uchun kundalik hayotimizda oddiy qoidalarga amal qilishimiz mumkin. Masalan, kranni keraksiz ravishda ochiq qoldirmaslik, suvdan me’yorida foydalanish, suv havzalariga chiqindi tashlamaslik va boshqalarni ham bunga chaqirish lozim.

Suvni tejash bugungi kun uchun ham, kelajak uchun ham muhimdir. Chunki toza suvning qadriga yetish va uni asrash har bir insonning mas’uliyatidir.

Daraxt va o‘rmonlarning ahamiyati. Daraxtlar tabiatning eng muhim boyliklaridan biridir. Ular atrof-muhitni ko‘kalamzorlashtiradi, ko‘plab tirik mavjudotlar uchun yashash joyini yaratadi va ekologik muvozanatni saqlashda muhim rol o‘ynaydi.

O‘rmonlarning kamayishi esa tabiatga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shuning uchun daraxtlarni noqonuniy yoki keraksiz kesishning oldini olish, yangi ko‘chatlar ekish va mavjud yashil hududlarni muhofaza qilish kerak.

Har bir inson hayoti davomida hech bo‘lmaganda bir nechta daraxt ekib, uni parvarish qilsa, bu tabiat uchun katta foyda bo‘ladi. Daraxt ekish — kelajak uchun qoldiriladigan eng yaxshi meroslardan biridir.

Chiqindilar muammosi. Atrof-muhitga zarar yetkazayotgan asosiy muammolardan yana biri — chiqindilarning ko‘payishidir. Kundalik hayotimizda plastik idishlar, paketlar,

qog‘ozlar, oziq-ovqat qoldiqlari va boshqa ko‘plab chiqindilar paydo bo‘ladi. Chiqindilarni ko‘chaga, ariqlarga, daryolarga yoki tabiat qo‘yniga tashlash mumkin emas. Bu nafaqat atrofni ifloslantiradi, balki hayvonlar va o‘simliklarga ham zarar yetkazishi mumkin.

Chiqindilarni kamaytirish uchun keraksiz narsalarni kamroq xarid qilish, qayta foydalanish mumkin bo‘lgan buyumlardan foydalanish va chiqindilarni imkon qadar saralash foydalidir.

Ayniqsa, plastik chiqindilar masalasiga jiddiy e’tibor berish kerak. Bir martalik plastik mahsulotlardan ortiqcha foydalanmaslik va ularni belgilangan joylarga tashlash ekologik madaniyatning bir ko‘rinishidir.

Tuproqni muhofaza qilish. Tuproq ham tabiatning bebaho boyligidir. Inson iste’mol qiladigan ko‘plab oziq-ovqat mahsulotlari tuproqdan foydalanib yetishtiriladi. Shuning uchun tuproq unumdorligini saqlash juda muhim.

Tuproqning ifloslanishi, eroziya va noto‘g‘ri foydalanish uning sifatini pasaytirishi mumkin. Shu sababli qishloq xo‘jaligida yerga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo‘lish, chiqindilarni tuproqqa tashlamaslik va yer resurslaridan oqilona foydalanish zarur.

Yer bizga oziq-ovqat beradi. Uni asrash esa bizning vazifamizdir.

Hayvonot va o‘simliklar dunyosini asrash

Yer yuzida har bir hayvon va o‘simlikning tabiatda o‘ziga xos o‘rni mavjud. Ularning birortasining kamayishi yoki yo‘qolishi ekologik muvozanatga ta’sir qilishi mumkin.

Noyob hayvonlarni ovlash, ularning yashash joylarini buzish yoki o‘simliklarni asossiz ravishda yo‘q qilish tabiatga zarar yetkazadi. Shuning uchun hayvonlar va o‘simliklarni himoya qilish, qo‘riqxonalar va muhofaza qilinadigan hududlarni asrash muhimdir.

Tabiat qo‘ynida dam olayotganda ham ehtiyotkor bo‘lish kerak. O‘simliklarni payhon qilmaslik, hayvonlarga zarar bermaslik, gul va daraxtlarni sindirmaslik, chiqindilarni olib ketish — tabiatga bo‘lgan hurmatimizni ko‘rsatadi.

Iqlim o‘zgarishi va uning ta’siri. Hozirgi davrda iqlim o‘zgarishi ham butun dunyo uchun muhim masalalardan biridir. Haroratning o‘zgarishi, qurg‘oqchilik, suv resurslariga bosimning kuchayishi va boshqa ekologik jarayonlar turli hududlarga ta’sir qilishi mumkin.

Iqlim bilan bog‘liq muammolarni kamaytirishda energiyadan oqilona foydalanish, ortiqcha isrofgarchilikka yo‘l qo‘ymaslik, yashil hududlarni ko‘paytirish va ekologik toza texnologiyalarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Har bir inson elektr energiyasini keraksiz sarflamaslik, suvni tejash va atrof-muhitga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo‘lish orqali umumiy ekologik mas’uliyatga o‘z hissasini qo‘sha oladi.

Ekologik madaniyat nima uchun kerak?

Atrof-muhitni asrash faqat qonun yoki majburiyat bilan amalga oshirilmaydi. Buning uchun insonlarda ekologik madaniyat shakllanishi kerak.

Ekologik madaniyat — tabiatni sevish, uning boyliklarini qadrlash, atrof-muhitga zarar yetkazmaslik va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishdir.

Ekologik madaniyat oilada, maktabda va jamiyatda shakllanadi. Bolalarga yoshligidan tabiatni asrashni o‘rgatish kelajak uchun juda muhim. Masalan, bolaga chiqindini joyiga

tashlash, suvni tejash, gullarni uzmaslik va daraxtlarni asrashni o‘rgatish orqali unda tabiatga nisbatan mas’uliyat hissi shakllanadi.

Yoshlarning tabiatni asrashdagi o‘rni

Yoshlar jamiyatning eng faol qatlamlaridan biridir. Ular ekologik muammolarni hal qilishda katta hissa qo‘sha oladi.

Maktab va oliy ta’lim muassasalarida ekologik tadbirlar, ko‘chat ekish aksiyalari, tozalik hasharlari, tabiatga bag‘ishlangan tanlovlar va turli loyihalarni tashkil qilish yoshlarning ekologik bilimlarini oshiradi.

Yoshlar ijtimoiy tarmoqlar orqali ham ekologik madaniyatni targ‘ib qilishi mumkin. Tabiatni asrashga chaqiruvchi foydali ma’lumotlar, daraxt ekish va tozalik aksiyalari haqida xabarlar tarqatish orqali boshqalarga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatish mumkin.

Oilaning o‘rni: Ekologik tarbiya avvalo oiladan boshlanadi. Ota-ona farzandiga o‘rnak bo‘lsa, bola ham tabiatga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo‘lishni o‘rganadi.

Masalan, oilada suvni tejash, elektrni keraksiz yoqib qo‘ymaslik, chiqindilarni belgilangan joyga tashlash, daraxt va gullarni parvarish qilish odatga aylansa, farzand ham bunday xatti-harakatlarni tabiiy qabul qiladi.

Shuning uchun ekologik tarbiyada oilaning o‘rni juda katta.

Har bir inson nima qila oladi?

Atrof-muhitni asrash uchun har doim katta mablag‘ yoki katta imkoniyat kerak emas. Oddiy kundalik odatlar ham katta ahamiyatga ega.

Har birimiz: chiqindini ko‘chaga tashlamasligimiz, suvni tejashimiz, elektr energiyasidan oqilona foydalanishimiz, daraxt va gullarni asrashimiz;

ko‘chat ekishimiz, tabiat qo‘ynida tozalikni saqlashimiz, plastik mahsulotlardan ortiqcha foydalanmasligimiz, hayvonlarga zarar bermasligimiz, boshqalarni ham tabiatni asrashga chaqirishimiz mumkin.

Agar millionlab insonlar shu oddiy qoidalarga amal qilsa, natija juda katta bo‘ladi.

Tabiat — kelajak avlodga qoldiradigan merosimiz

Bugun biz foydalanayotgan tabiat boyliklari bizdan oldingi avlodlardan qolgan. Kelajak avlod ham toza havo, musaffo suv, yashil o‘rmonlar va go‘zal tabiatga ega bo‘lishi kerak.

Shuning uchun tabiatni faqat bugungi kun manfaatlari uchun emas, kelajakni o‘ylagan holda asrashimiz lozim. Bizning bugungi harakatlarimiz ertangi kun uchun katta ahamiyatga ega.

Agar bugun bir tup daraxt eksak, uning soyasidan kelajakdagi avlodlar foydalanishi mumkin. Agar suvni asrasak, kelajakda ham odamlar undan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Agar tabiatni ifloslantirmasak, farzandlarimiz toza va chiroyli muhitda yashaydi.

Xulosa

Atrof-muhitni asrash — faqat ekologlarning yoki davlat tashkilotlarining vazifasi emas. Bu har bir insonning burchi va mas’uliyatidir. Tabiat bizga hayot beradi, biz esa uni asrashimiz va qadrlashimiz kerak.

Atrof-muhitni muhofaza qilish katta ishlarni kutib turmaydi. Har bir yaxshi odat kichik qadamdan boshlanadi. Ko‘chaga chiqindi tashlamaslik, suvni tejash, daraxt ekish, gullarni

asrash, hayvonlarga zarar yetkazmaslik kabi oddiy ishlar ham tabiatni muhofaza qilishga xizmat qiladi.

Bugun tabiatga qanday munosabatda bo‘lsak, kelajakda shunday muhitda yashaymiz. Shuning uchun har birimiz o‘zimizdan boshlashimiz kerak.

Tabiat — bizning umumiy uyimiz. Uni asrash — barchamizning vazifamiz.

“Tabiatni asrash — kelajakni asrashdir.”